

ТЎГАРАК МАШҒУЛОТЛАРИДА ЎҚУВЧИЛАРНИНГ БАДИИЙ ИЖОДИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ МЕТОДИКАСИ

Анкабаев Р.Т.

*ЧДПУ «Тасвирий санъат ва дизайн» кафедраси
в.б доценти*

Tayanch soʻzlar: тажриба, педагог, устоз, табиий, ижобий, технология, кўникма, таълим.

Ключевые слова: опыт, педагог, учитель, естественность, позитив, технология, мастерство, образование.

Key words: experience, pedagogue, teacher, natural, positive, technology, skill, education.

Дарс жараёнда тўпланган тажрибалар асосида кўплаб усул ва технологияларни қўллашга тўғри келади, ушбу методлардан бири ижодий тўгарак устахонасида устоз-шогирд анъанаси асосида ишлаш билан бирга компьютер графикасида ишлаш кўникмаларни ўрганиш усули. Бу икки усулдан аудиториялардаги машғулотлар ва дарсдан ташқари пайтлар мустақил таълим, ижодий тўгарак машғулотларида фойдаланиш мумкин.

Ижодий устахонада устоз билан биргаликда ишлаш машғулотлари талабалар ижодий фикрлашлари ва фаолиятларининг ривожланишлари учун самарали имкониятлар яратади. Ижодий устахона педагог учун талабалардаги табиий қобилиятларни амалга ошириш ва уни ҳар хил ижодий фаолиятларда қўллашга ёрдам берадиган замонавий педагогик технологияларни чексиз қўллаш имкониятини яратади. Бу технологияларга - шахсиятга мўлжалланган; талабага ҳар томонлама ҳурмат ва муҳаббат билан ёндашиш, унинг ижодий қобилиятига ишонч билан қараш асосига қурилган - яқкама-яқка таълим технологияси; талабалар билан бирга мақсадни белгилаб олиш, улар билан бирга ижод қилиш, уларга дўст сифатида қараш, уларнинг қизиқишларига, ижобий ҳиссиётларининг ҳамоҳанглигини яратишга қаратилган - педагогик ҳамкорлик технологиясини; ижодкорлик

имкониятларнинг ривожланиши даражасидаги - табақалаштирилган таълим; муаммоли ҳолатларни яратиш ва талабалар унинг ечимини мустақил равишда топишларини фаоллаштиришга қаратилган - муаммоли таълим; талабанинг шахсиятини тарбиялаш, унинг илмий тадқиқот, ижодий фаолияти қобилиятлари имкониятини лойиҳалаштириш усули бўйича хусусий технологияни қўллаш каби замонавий педагогик технологияларни мисол қилиш мумкин.

Ижодий тўғарак устахонаси методига асосланган усул; қуйидаги мақсад ва вазифаларни амалга оширишни талаб қилади.

- талабанинг таълим жараёнида ва ҳаётий фаолиятида олган билим, кўникма ва маҳоратларини такомиллаштириш;
- мустақил ижодий изланиш кўникмаларини ривожлантириш;
- тасвирий санъатнинг барча тур ва жанрларига қизиқишларини ошириш, ҳар хил материаллар техникаларни ўзлаштириш хоҳишларини ривожлантириш;
- олган билимларини амалда кундалик ҳаётда қўллаш, шахсиятини ва атроф борлиқ ҳақидаги фикрларини тубдан ўзгартириш;
- инсон ҳаёти табиат, санъат, кундалик турмуш билан уйғунлигини идрок этиш ҳақидаги маънавий саводхонлигини ошириш;
- миллий қадриятларни ва урф одатларни севиш, ҳурмат қилиш ҳиссини тарбиялаш;
- жамиятдаги ўз ўрнини топишда, ўз ижодий меҳнат маҳсуллариининг жамиятга нечоғлик кераклигини ҳис қилиш, ўтмишдаги аждодларимиз меъросига ҳурмат назари билан қараш ва келажакка ишонч руҳида тарбиялаш;

Ижодий устахонада нимани амалга ошириш кераклигини асосан шогирднинг ўзи танлайди, устоз фақат унинг ишидаги хатоларини тузатиб, қандай тасвирлаш воситаларидан фойдаланиш мумкинлиги ҳақида маслаҳатлар беради. Устоз ва шогирднинг биргаликдаги ҳаракати асосида ижодий фаолият яратилади. Шогирд тасвирий санъатнинг қайси тури ёки жанрида ишни бошлашни хоҳласа, устоз ёрдамида ўзининг фаолиятини режалаштиради: эскизлар бажаради, ишлаш учун материал танлайди, иш жойини тайёрлайди кейин ўйлаган режасини амалга оширишга киришади. Ижодий устахонадаги ҳар бир шогирд - бу ўз асарини томошабинлар ҳукмига қўйишга тайёрланаётган рассом. Тўғаракда ижодий устахона усулида бажарилган ҳар бир иш, ўз ҳолича бир лойиҳа, тугалланган буюм бу конкурс, олимпиада ёки кўرғазмага қўйиладиган тайёр маҳсулот. ЧДПУ “Тасвирий санъат ва дизайн” кафедрасига қарашли “Графика”

тўғараги фаолияти тажрибасидан шуни кузатиш мумкин: Бир ўқув йили мобайнида бир шогирд кўникмаси, қобилияти ва ҳаракатчанлигига қараб тасвирий санъатнинг турли жанрларида иккитадан ўнтагача ижодий иш қилиши мумкин. 4-6 та кишидан иборат битта ижодий гуруҳ ҳар хил тасвирлаш воситалари ва турли техникада бажарилган ишларидан, бутун бир кўргазма ташкил этиш мумкин.

Ижодий устахона усулида ишлаш оддий анъанавий машғулотлар жараёнида имкони бўлмаган, ҳар хил техника, ҳар хил тасвирлаш воситаларини қўллаш имконини туғдиради. Масалан: 10 кишидан иборат гуруҳ ҳар бири ўз қизиқишларига қараб, кимдир акварелда, кимдир мойбўёқда рангтасвир ёки гуашда кимдир минатюра, кимдир қаламда, кўмир, соус, сангина, ретушда қаламтасвир композициялари ва ҳ.к. ишлаши мумкин. Педагог учун ижодий устахона усулидаги фаолият тўғаракдаги ҳар бир талабага эътибор бериши, улардан бир дақиқа ҳам узоқлашишга йўл қўймайдиган, лекин олинган натижадан катта ижодий қониқиш ҳосил қилинадиган нисбатан оғир, лекин қизиқарли фаолият ҳисобланади. Бу иш нафақат талабаларни балки уларнинг ижодлари билан қизиқиб келадиган ва ҳар доим маънавий кўмакка тайёр бўлган ота-оналар учун ҳам жуда қизиқарлидир.

Ижодий устахонада ишлашни режалаштириш тўғаракдаги, асосий эътибор ҳар бир талабанинг ҳоҳиши ва қизиқишлари асосида ҳар бир талаба шахсий хусусиятини ҳисобга олиб тузилади. Аммо педагог нафақат талабанинг шу пайтгача ўзлаштирган билимлари, кўникма ва малакаларини ҳисобга олиши, балки ўсиш нуқтасини ҳам белгилаб бориши, келгусидаги камолотга эришиш имкониятлари, уларнинг янги тажрибаларни эгаллашларида ёрдамлашиши, янги технологиялар ва техникалар билан таништириб боришлари керак бўлади. Ижодий устахонада машғулотда қатнашаётган талабаларнинг ўзи ҳам доимо янги технологияларни излашади, янги тажрибани ўзлаштиришга, атрофдагилар билан ўртоқлашишга ҳаракат қилишади.

Машғулотлар жараёнида ижодий устахона усулидаги ишлаш методикасининг психологик жиҳатларига эътибор бериш жуда муҳим. Сир эмаски тасвирий санъат билан энди шуғулланишни бошлаган талабалар ўзига ишонмаслик, ўз ишини паст баҳолаш, “мен яхши чиза олмайман”, “чиройли чиқара олмасамчи?”, “ҳеч кимга ёқмасачи?”, “мен умуман ҳеч нарсани эплай олмайман” каби чўчиш ҳисси юқори бўлади. Тўғаракдаги машғулотлар жараёнида аста-секин бу чўчиш ҳисси йўқолиб боради, чунки тасвирий санъат машғулотларида бажарган ишларига ҳар доим балл

кўйиб борилмайди (охиригача етказилиб, тугаллангандан кейин баҳоланади), тугаллаш учун вақтлар чегараланмайди. Охирги натижага эса албатта эришилади, ишни қайси пайтда тўхтатишни (ишини кўргазмага қўядими, конкурсга жўнатадими ёки бирон кишига совға қилишига қараб) талабанинг ўзи ҳал қилади. Бунга мисол: 2022-2023 йиллардаги “Графика” тўғараги аъзоларининг ишларидан бир неча мароталаб кўргазмалар уюштириб келинади. Бу кўргазмалардан бири 2023 йилда ЧДПУ кўргазмалар залида “Қалб уммонига саёҳат” номли ижодий кўргазмасини бўлиб ўтди. Унда “Тасвирий санъат ва муҳандислик графикас” ва бошқа таълим йўналиши талабаларининг ҳар хил усулда, ҳар хил тасвирлаш воситаларида турли-туман мавзулардаги ишлари қўйилди.

Бу кўргазмага тайёргарлик жараёнида маълум бўлдики, Талабаларга аниқ мақсад қўйилса, уларнинг ижодий иши натижасини кўрсатиш имконияти яратилса, талабалардаги ижод қилиш, яратишга бўлган қизиқиши ортади. Ижодий устахона шароитида бирга ишлаш баробарида устозга нисбатан меҳр ва ҳурмат туйғуларини ошганлиги яққол сезилди. Кўргазмани ташкиллаштириш жараёнида уларнинг ижодий фаоллиги янада ошганлиги, жамоавий ҳамжиҳатлик, ташкилотчилик хислатларини намоён бўлиши, ўзининг меҳнати самарасидан қониқиш, фахр туйғуларини уйғонганлиги кузатилди.

Адабиётлар:

1. Анкабаев Р.Т., Гулмуродова Д.М. Дарсдан бўш вақтларида халқ амалий безак санъати ривожланиши ҳақида Journal Of Innovations In Scientific And Educational Research VOLUME-2, ISSUE-13 (26-December)
2. Р. Ражабов, Ҳ. Султонов. Тасвирий санъат фанини ўқитиш методикаси. (ўқув қўлланма) Тошкент 2008.
3. Х.Э. Султанов, Р.Т. Анкабаев Ёш мусаввир (методик қўлланма) Тошкент 2017
4. Анкабаев Р.Т. Тасвирий санъатда машғулотларида миниатюрани рангтасвирини ўргатишнинг аҳамияти. Муғаллим ҳам узлуксиз билимлендириш – 2021 йил № 3-2. ИССН 2181-7138

РЕЗЮМЕ

Muallif “Tasviriy san’atdan sinfdan tashqari mashg’ulotlarni tashkil etishda murabbiyning o’rni” maqolasida tasviriy san’at o’qitish metodikasi va o’quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda murabbiyning o’rni haqida fikr yuritadi.

РЕЗЮМЕ

В статье «Роль наставника в организации внеурочных занятиях изобразительного искусства» автор рассматривает о методах обучения изобразительного искусства и о роле наставника в развитии творческих способностях учащихся.

SUMMARY

In article «Role of the mentor in organizations внеурочных occupation graphic arts» author considers about method of the education graphic arts and about role of the mentor in development creative ability students.